

POROČILA IN OCENE – REPORTS AND REVIEWS

IN MEMORIAM – PRIREDITVE IN ZAPISI O HUMANISTU ŠKOFU DR. VEKOSLAVU GRMIČU PO NJEGOVI SMRTI

LETA 2005

Po Grmičevi smrti, 21. marca 2005, so izšli njegovi spisi s skupnim naslovom **POSLEDNJI SPISI. MISLI O SODOBNO-STI**. »Nekaj mesecev pred smrtjo 21. marca 2005 je zbral spise, v največjem delu nastale po izdaji zadnje knjige *Misli iz šole življenje*, ki je izšla ob njegovi osemdesetletnici leta 2003. Ker je bolezen hitro napredovala, pričujoče knjige ni več mogel urediti in tudi naslovil je ni«.¹ Knjigo sta uredila **Srečko Reher** in direktor Založbe Unigraf **Mitja Hribar**.

V tem letu je izšel pri založbi Znamenje četrti Grmičev zbornik: **V spomin škofu Vekoslavu Grmiču**². V njem so zbrani govori na žalnih slovesnostih ob njegovi smrti in spominski zapisi nanj: **dr. Franc Kramberger**, mariborski nadškof (Dr. Vekoslav Grmiču, naslovnemu škofu, v slovo na pogrebu), **Boris Sovič**, župan MO Maribor (Slovo častnemu občanu mesta Maribor), **prof. dr. Bogdan Kolar**, dekan Teološke fakultete Univerze v Ljubljani (Poslovilna beseda ob smrti prof. dr. Vekoslava Grmiča, naslovnega škofa in nekdanjega profesorja Teološke fakultete v Ljubljani), **Marjan Žnidarič**, direktor

Muzeja narodne osvoboditve Maribor (Nekaj razmislekov o Grmičevih zgodovinskih spisih), **Anton Slana**, župan Občine Sv. Jurij ob Ščavnici (V slovo rojaku in častnemu občanu občine Sv. Jurij ob Ščavnici dr. Vekoslav Grmiču), **Srečko Reher**, glavni in odgovorni urednik revije Znamenje (Slovo ob grobu škofa Vekoslava Grmiča), **A. Petelinšek**, odgovorni urednik programov radia Maribor (»Da, brez odpuščanja nam bo pa resnično težko! Odpuščanje ...!«), **Viktor Arh**, vikar slovenskih dominikancev (Škof Grmič, prijatelj dominikancev), **Geza Erniša**, škof Evangeličanske Cerkve (V spomin škofu dr. Vekoslav Grmiču), **Štefan Grabar**, župnik pri Sv. Juriju ob Ščavnici (V slovo škofu Vekoslav Grmiču), **prof. dr. Cvetka Hedžet Tóth**, redna profesorica za filozofijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (Evangelij zahteva solidarnost – je socialna karizma), **Mitja Hribar**, direktor Založbe Unigraf in založnik Grmičevih knjig (Popotovanje), **prof. dr. Stanko Janežič**, upokojeni profesor Teološke fakultete Univerze v Ljubljani (Srečanja s škofom Vekoslavom Grmičem), **Jože Lodrant**, upokojeni župnik, Mežica (Spomin), **Drago Medved**, publicist (Vest, upanje in ljubezen), **Peter Kovačič Peršin**, književnik in urednik revije 2000 (Grmičeva umestitev v zgodovino), **Anton Pete-**

¹ S. Reher, Iskalec resnice iz ljubezni, Založba Unigraf, Ljubljana 2005, str. 5.

² V njem so zbrani govori ob njegovi smrti in spominski utrinki.

linšek, odgovorni urednik programov radia Maribor (Ponižnost kot aristokratska drža duha), **prof. dr. Breda Pogorelec**, zaslužna profesorica Univerze v Ljubljani (Škof dr. Vekoslav Grmič v mojem spominu), **Lojze Posedel**, župan Občine Žalec (Spomin na škofa Grmiča), **mag. Majda Potrata**, poslanka SD (Bila sva sogovornika), **Janez Stanovnik**, predsednik Zveze borcev Slovenije (Vekoslav Grmič – teolog osvoboditve), **Vili Vuk**, novinar dnevnika Večer (V spomin škofu dr. Vekoslavu Grmiču), in **Andrej Leskovec**, Vprašanje niča in smrti v Blohovi filozofiji. V istem zborniku je izšla tudi predstavitev njegove knjige: **Srečko Reher**, V. Grmič, Poslednji spisi, Misli o sodobnosti, Založba Unigraf, Ljubljana 151 strani. (Zbornik – v spomin škofu dr. Vekoslavu Grmiču, Znamenje 35/2005/3–4, 129 strani, je uredil **Srečko Reher**.)

V njegovi knjigi **POSLEDNJI SPISI. MISLI O SODOBNOSTI** je izšla tudi uvodna razprava **Srečka Reherja** Iskalec resnice iz ljubezni (Založba Unigraf, Ljubljana 2005, str. 5–14).

25. 4. 2005 je bila v Sinagogi – Mariborska agora (Židovska 4, Maribor) v sodelovanju z dokumentarno-feljtonskim uredništvom Radia Maribor javna tribuna **KRITIČNA MISEL ŠKOFA VEKOSLAVA GRMIČA**. Vodila sta jo **A. Petelinšek** in **M. Toš**. Na njej so sodelovali predsednik države **Milan Kučan**, predsednik Zveze borcev NOB **dr. Janez Stanovnik**, **prof. dr. Avgust Majerič** in **Srečko Reher**. Prireditve sta organizirala Pokrajinski muzej Maribor in Kulturni center Sinagoga (Prim. Večer, 26. aprila 2005, str. 18).

3. junija 2005, en dan pred rojstnim dnevom škofa V. Grmiča, sta pripravila Muzej Narodne osvoboditve Maribor

in Zgodovinsko društvo Maribor ter Založba Unigraf predstavitev njegove knjige **Poslednji spisi. Misli o sodobnosti** v Glazerjevi dvorani UKM. Predstavili so jo **dr. Marjan Žnidarič**, **Mitja Hribar**, **Marjan Matjašič**, **Tone Petelinšek** in **Srečko Reher** (Prim. Večer, 4. junij 2005, str. 12.).

12. 10. 2005 je bila predstavitev knjige **Vekoslava Grmiča POSLEDNJI SPISI v Osnovni šoli Ormož**. Predstavitev je organiziral v **Tednu vseživljenjskega učenja** direktor Ljudske univerze Ormož **Ernest Vodopivec**. O njej so spregovorili: **dr. Marjan Žnidarič** (direktor Muzeja narodne osvoboditve Maribor), **Marjan Matjašič** (kustos Muzeja narodne osvoboditve Maribor), **Srečko Reher** (glavni in odgovorni urednik revije Znamenje), **Mitja Hribar** (direktor založbe Unigraf) in **Ernest Vodopivec** (direktor Ljudske univerze Ormož).

11. 11. 2005 je bila pri Svetem Juriju ob Ščavnici predstavitev zbornika, ki je izšel po smrti V. Grmiča z naslovom **V SPOMIN ŠKOFA VEKOSLAVU GRMIČU**. Na predstavitvi so sodelovali: **prof. dr. Cvetka Hedžet Tóth** s Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, književnik in urednik revije 2000 **Peter Kovačič Peršin**, direktor Založbe Znamenje **mag. Ivan Arzenšek** in glavni in odgovorni urednik revije Znamenje **Srečko Reher** (Prim. Branko Žunec, Humus Grmiča, Kocbeka ... v: Večer, 14. november 2005, str. 8).

9. 12. 2005 so potekali v Glazerjevi dvorani UKM 1. **GRMIČEVI DNEVI** ob izdaji zbornika V slovo škofu Vekoslavu Grmiču, ki ga je izdala revija Znamenje. Organizirala sta jih Društvo Znamenje in Zgodovinsko društvo Maribor (M. Matjašič). Na kolokviju so sodelovali: **dr. Marjan Žnidarič**,

profesor Srečko Reher, prof. dr. Breda Pogorelec, prof. dr. Avguštin Lah, mag. Geza Erniša, prof. dr. Cvetka Tóth, urednik revije 2000 Peter Kovačič Peršin, urednik in založnik založbe Unigraf Mitja Hribar.

LETA 2006

15. 11. 2006 je bil kolokvij **AKTUALNOST DRUŽBOSLOVNE TEOLOŠKE MISLI ŠKOFA DR. VEKOSLAVA GRMIČA**. Organizirali sta ga revija Znamenje in Zgodovinsko društvo Maribor (prof. Marjan Matjašič). Predavali so: dr. Marjan Žnidaršič, prof. dr. Cvetka Hedžet-Toth, mag. Geza Erniša, prof. dr. Jože Lipnik, prof. dr. Avguštin Lah, Peter Kovačič Peršin, prof. dr. Vlado Sruk, Tone Petelinšek, Marjan Matjašič in Srečko Reher.

Izšle so razprave:

- **Avguštin Lah:** Vekoslav Grmič: teolog, profesor in škof, ki je ustvarjal, da bi vse, posebno teologija bila v službi človeka, BV 66 (2006) 1, str. 7–22.
- **Avguštin Lah:** Vekoslav Grmič in teologija v službi človeka, v: Znamenje 36 (2006) 1–2, str. 3–18.
- **Avguštin Lah:** Oris Grmičevega ekumenskega prispevka v zborniku V edinosti, v: Edinosti: ekumenski zbornik, 60 (2005), str. 109–112. Predstavitev knjige:
- **Vekoslav Grmič:** Poslednji spisi. Misli o sodobnosti, Založba Unigraf, Ljubljana, 151 strani, v: Znamenje 35 (2005) 3–4, str. 129.

Izšla je ocena knjige:

- **Janko Kostnapfel:** V. Grmič, Misli iz šole življenja, Založba Unigraf, Ljubljana 2003, Ljubljana 2003, 232

strani, v: Znamenje 36 (2006), 1–2, str. 91–92.

Diplomska naloga:

- **Ana Šmidhofer:** Krščanstvo in ekologija, teološka osvetlitev ekoloških problemov v misli Vekoslava Grmiča, 140 strani.

LETA 2007

4. aprila 2007 je Zgodovinsko društvo Maribor (prof. Marjan Matjašič) organiziralo spominsko predavanje sošolca škofa V. Grmiča, župnika v Mežici, **Jožeta Lodranta z naslovom Z GREŠNIKI JE IN PIJE**.

Izšle so razprave:

- **Avguštin Lah:** Nekatere razsežnosti ekološke misli pri Vekoslavu Grmiču, v: Znamenje 37 (2007) 7–8, str. 18–29.
- **Peter Kovačič Peršin:** Primer škofa Vekoslava Grmiča, v: Duh inkvizicije. Slovenski katolicizem med restavracijo in prenovo, v: Dvatisoč, Ljubljana 2012, str. 183–217.
- **Srečko Reher:** Grmičev boj zoper razvrednotenje narodnoosvobodilnega boja, v: Narodnoosvobodilni boj v slovenskem narodovem spominu: slovenski zbornik 2007 (ur. J. Stanovnik, S. Grčar, H. Pirnovar), GO ZZB NOB Slovenije, Ljubljana 2007, str. 301.

Diplomska naloga:

- **Robert Emeršič:** Aktualni družbeni problemi družbenega nauka Cerkve: Škof Vekoslav Grmič in njegovo razumevanje odnosa med Cerkvijo in državo, 218 strani.

Zapisi:

- **Jože Pojbič:** O Korošču, Kreftu in Grmiču: spomin na velike može, v: Delo, 12. 11, 2007, str. 4.

LETA 2008

je bil imenovan **organizacijski odbor ob odkritju spomenika prof. dr. Vekoslavu Grmiču v Sv. Juriju ob Ščavnici**. V Odbor za prireditve so bili vključeni: **Anton Slana** (župan Občine Sv. Jurij ob Ščavnici), **Marjan Matjašič** (Muzej narodne osvoboditve Maribor), **Štefan Grabar** (župnik župnije Sveti Jurij ob Ščavnici), **Anton Petelinšek in Srečko Reher** (predsednik, glavni in odgovorni urednik revije Znamenje).

14. junija 2008 je potekala pri Sv. Juriju ob Ščavnici v prostorih doma Matije Gubca okrogla miza z naslovom **GRMIČ ISKALEC RESNICE IN VEČNE RESNICE**. Sodelovali so: **prof. dr. Vlado Sruk**, **prof. dr. Cvetka Hedžet-Toth**, **prof. Peter Kovačič Peršin**, **Tone Petelinšek**, **Jože Lodrant** in **Srečko Reher** (vodja okrogle mize).

22. junija 2008 je bil ob 85-letnici rojstva in 40-letnici škofovskega posvečenja v rojstni občini Sv. Jurij ob Ščavnici odkrit doprsni kip škofa Vekoslava Grmiča. Osrednji slavnostni govornik na proslavi je bil predsednik države **prof. dr. Danilo Türk**. Pobudo za postavitev spomenika je dal **prof. Marjan Matjašič**, kustos Muzeja narodne osvoboditve Maribor; zasluga za postavitev je veljala **občinskemu svetu** in županu **Antonu Slani**. Kip je izdelal akademski kipar **Darko Golija**.

Visoke goste sta pozdravila **župan Anton Slana**, v imenu organizacijske odbora pa **Srečko Reher**.

Pozdravni nagovor župana občine Sveti Jurij ob Ščavnici Antona Slane: *Cenjeni predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk s soprogo; cenjeni škof Evangeličanske cerkve mag. Geza Erniša; cenjeni mariborski pomožni škof dr. Jožef Smej.*

Spoštovani zbrani na današnji slovesnosti.

Dovolite mi, da vas v imenu Občine Sveti Jurij ob Ščavnici, članov občinskega sveta, občank in občanov in v svojem imenu prisrčno pozdravim ter vam zaželim dobrodošlico na osrednji proslavi ob odkritju spomenika našemu rojaku iz Dragotince, častnemu občanu, škofu dr. Vekoslavu Grmiču.

Veličina naroda se kaže v objektivnem spominu na preteklost in v pripravljenosti na izzive v prihodnosti. Kitajski pregovor pravi, da so »vsi cvetovi prihodnosti v semenu sedanjosti«. V to so verjeli ter k uresničevanju tega veliko prispevali naši cenjeni rojaki: Jakob Kreft, Davorin Trstenjak, Franc Ilešič, Ivan Vuk Starogorski, dr. Anton Korošec, Edvard Kocbek, borci generala Rudolfa Maistra, poročnik Edvard Vau-potič, dr. Bratko Kreft in seveda škof dr. Vekoslav Grmič.

Prav pri nas so ljudje leta 1848 prvi množično podpisovali peticijo za program Zedinjene Slovenije in tega leta je bil Jakob Kreft prvi Slovenec, ki je zagovarjal to idejo v graškem deželnem zboru. Naši sonarodnjaki so se v stoletjih pojavljali na braniku slovenstva, ko je domovina to od njih zahtevala. Sami sebi bi lagali, če bi trdili, da je naša samostojnost samo posledica dogodkov osemdesetih in začetka devetdesetih let prejšnjega stoletja. Za objektivne zgodovinarje danes ni več dileme o tem, da so slovensko samostojnost in

državnost gradile že številne predhodne generacije.

Na škofa Grmiča nas vežejo številni spomini. Posebej še, kako rad se je z avtobusom pripeljal v Sv. Jurij, kako je vedno postal v farni cerkvi in se pogovarjal z župnikom g. Štefanom Grabarjem, potem pa se peš podal v svoje rodne Dragotinice, kjer sta ga razvajali njegovi nečakinji Slavica in Marjana z družinama.

V naši občini in fari ni bilo pomembnega dogodka, ki ga ne bi bil počastil s svojo prisotnostjo in ga bogato intelektualno interpretiral.

V skromnih razmerah se je rodil; od nas se tudi ni poslovil bogat, nas je pa v mnogočem obogatil.

Domačini vemo, da velja za enega največjih slovenskih mislecev. Tega mu ni bilo treba dokazovati. Na vsakem koraku se je zavzemal za družbo, v kateri so na prvem mestu etika, poštenje, resnica in enake možnosti za vse. Danes bi takega oznanjevalca osnovnih civilizacijskih norm še kako potrebovali.

Do sebe je bil strog in zahteven, zato je tudi od nas vseh veliko pričakoval. Le malokdo je bil dorasel in se suvereno zoperstavil njegovi filozofski misli. Ni jih pa malo, ki so se upali oglasiti šele po njegovi smrti.

Danes bomo odkrili spomenik škofu dr. Vekoslavu Grmiču predvsem po zaslugi članov našega Občinskega sveta ter Nadzornega odbora, ki sta pokazala široko razumevanje poslanstva lokalnih skupnosti.

Mnogim se verjetno poraja vprašanje, zakaj prav na tem mestu. Ko me je pred leti nagovarjal, naj vendar že enkrat postavimo spomenik dr. Antonu Korošcu in sem ga vprašal, kje pa naj stoji, je odgovoril jasno in ostro: »Menda pa ja pred cerkvijo, če je bil duhovnik.«

Ne lastimo si ga. Toda bil je naš. Je velik Slovenec, nenehni iskalec resnice. Hvala Vam, škof dr. Grmič, da ste bili z nami.

Zahvaljujemo se tudi predsedniku Republike Slovenije, dr. Danilu Türku, ki je podprl to počastitev spomina na našega rojaka.

V imenu naših ljudi in našega kraja, iskrena hvala vsem, ki ste sodelovali pri tem projektu. Prav tako prisrčna hvala vsem, ki ste z svojo prisotnostjo počastili spomin na našega velikega domačina.

Pozdravni nagovor predsednika Organizacijskega odbora Srečka Reherja:
Spoštovani!

Veseli smo, da se bomo danes pri Svetem Juriju z odprtjem spomenika poklonili še enemu velikemu Jurjevčanu: kritičnemu teologu, mislecu, humanistu, pokončnemu intelektualcu, iskalcu resnice in večne Resnice ter velikemu Slovencu škofu prof. dr. Vekoslavu Grmiču, ki bi praznoval letos 21. aprila 40-letnico škofovskega posvečenja, 4. junija pa bi praznoval 85-letnico. Za seboj je Grmič pustil bogat opus, ki obsega več kot 1200 književnih enot, in se z njim vpisal med tiste velike ustvarjalce, ki so za trajno zaznamovali slovensko humanistično misel.

Dovolite mi, da najprej v imenu organizacijskega odbora za postavitev spomenika dr. Vekoslavu Grmiču pozdravim gospoda predsednika republike prof. dr. Danila Türka in mu zaželim dobrodošlico. Prisrčno se mu zahvalim za pripravljenost, da bo ta slovesni trenutek odprtja spomenika počastil s svojim slovesnim govorom.

Pozdrav namenjam pomožnemu škofu v Mariboru dr. Jožefu Smeju, ki je pravkar zanj opravil mašo, in evange-

ličanskemu škofu mag. Gezu Erneši, ki se je še kako razveselil srečanj z njim.

Grmič je bil z rodnim Jurijem vedno povezan. Sem ni prihajal samo ob različnih slovesnostih. V zadnjih letih skoraj ni bilo petka, da se v Mariboru ne bi usedel na avtobus in potem peš, kot nekoč v mladosti, premeril pot od Jurija do Dragotincev.

Tukaj od cerkve, vanjo je tako rad zavil, da si je nabral novih moči, se bo poslej oziral po jurjevski dolini prav po vaši zaslugi, spoštovani **gospod župan Anton Slana** in **občinski svetniki**, ki ste s tem pokazali, da znate ceniti misel in delo svojega rojaka. Zato v imenu organizacijskega odbora še posebej velja zahvala vam in **profesorju Marjanu Matjašiču**, ki je dal pobudo za postavitve spomenika.

Zahvalo in pozdrav namenjam tudi akademskemu kiparju **profesorju Darku Goliji**, ki je sprejel odgovorno nalogo in iz brona izvabil tisto njegovo človeško podobo, ki kaže na misleca s človeško toplino, ki mu je bila tako lastna.

Pozdrav vsem poslancem, županom, sorodnikom, prijateljem, znancem in vsem, ki ste se danes zbrali iz spoštovanja do njega in njegove misli.

Dovolite mi, da od svojega profesorja in prijatelja navedem samo misel iz knjige *Misli iz šole življenja*, ki mi ponuja tudi odgovor na njegovo prehojeno pot: »Človekovo življenje je potovanje skozi prostor in čas. Na tem potovanju rastemo ob spoznanju sebe in okolja v šoli življenja.« Na tem potovanju se je čutil le ponižnega iskalca, ki mu je poslušnost vesti narekovala, da v dialogu z ljudmi najrazličnejših prepričanj išče odgovore na temeljna življenjska vprašanja in tudi vprašanja medsebojnega bivanja. Naj bo njegova dialoška misel

tudi vnaprej most, ki ljudi zbližuje in jim odpira pot do medsebojnega sporazumevanja in razumevanja.

Predsednik države profesor dr. Danilo Türk je orisal v slavnostnem govoru njegovo pot takole:

Enaindvajsetega marca leta 2005 se je dokončala življenjska pot velikega slovenskega misleca, teologa, humanista, etika, kritičnega misleca, iskalca resnice in večne Resnice ter velikega in pokončnega Slovenca škofa profesorja dr. Vekoslava Grmiča. Triindvajsetega marca smo se od njega poslovili na pobreškem pokopališču ob številni množici ljudi, ki se mu je prišla še zadnjič poklonit. Mariborčani niso pozabili nanj; sveče in cvetje na grobu so le spomin na njihovega someščana in častnega meščana, ki jim je s svojo pisano in govorno besedo vlival upanje, ko je z njimi meril daljo in nebeško stran, jim prisluhnil v tegobah, z njimi iskal odgovore, jih bodril in se z njimi pošalil ter poveselil, saj mu nič, kar je bilo človeškega, ni bilo tuje. Leta in leta se je na ulici ustavljal in prisluhnil vsakomur, ki se je z njim zapletel v pogovor, ko je meril pot do frančiškanske cerkve, da bi si v tišini premišljevanja in molitve nabral novi duhovnih moči.

Naj mi bo v tem slavnostnem trenutku dovoljeno, da spomnim na nekaj postaj iz njegove bogate življenjske poti

Rojen 4. junija leta 1923 v bližnji vasi Dragotinci pod vznožjem Kapelskih goric v družini malega kmeta, ki je mizaril, da bi ob majhnem posestvecu lahko preživel svojih osem otrok. Vsem trem sinovom je omogočil, da so se šolali. Slavko, kakor so ga klicali, je po končanih štirih osnovnošolskih razredih pri Sv. Juriju nadaljeval nižjo gimnazijo v Mariboru in na pragu okupacije končal

šesti razred gimnazije. To so bila leta, ko je živel od miloščine dobrih ljudi in grenkega priokusa, da imajo eni vsega v izobilju, njemu pa ostaja le vonj po sveže pečeni žemljah, še kako mamljiv za prazen želodec mladega dijaka.

Ker družina ni bila sprejeta v Heimatbund, je moral na prisilno delo v Avstrijo in ko je bila sprejeta, je delal v Strnišču, današnjem Kidričevem. Od tam bi moral v nemško vojsko, ko se zanj ne bi zavzel neki nemški oficir. Prav njegovo posredovanje je bilo dovolj, da je lahko na Ptuj končal gimnazijo in bil šele spomladi leta 1944 vpoklican v nemško vojsko. Konec vojne je dočakal v Admontu, po osvoboditvi pa delal nekaj mesecev na okraju v Gornji Radgoni.

Že jeseni 1945 pa je v njem dokončno dozorela odločitev, da bo tudi sam šel po poti starejšega brata; odločil se je za študij teologije. Še sprva mirno življenje v ljubljanskem bogoslovju in presenetljiva odločitev mariborskih bogoslovcev leta 1948, da se udeležijo delovne akcije, v kateri so gradili študentsko naselje pod Rožnikom, je v naslednjem šolskem letu že skalilo množično zasliševanje. Vendar ob posvečenju leta 1950 še ni bilo večjih zapletov. Naslednje šolsko leto je moral končati še šesti letnik, čakalo pa ga je še odsluženje vojaškega roka, a le za en mesec.

Naslednjo postajo od leta 1951 do 1968 bi lahko poimenovali Vranska leta. Najprej je po nekajmesečni prepovedi opravljanja obredov v javnosti končno lahko postal kaplan čutečemu ostarele-mu župniku dr. Valentinu Moertu. Po njegovi smrti leta 1953 je najprej postal župnijski upravitelj do leta 1960, nato pa župnik in prodekan braslovške dekanije do 1968. V teh letih je moral poskrbeti za dotrajano župnišče, gospodarsko

poslopje in slabo stanje šestih podružničnih cerkva. Ob delu pa je neumorno študiral. Študij je okronal leta 1961 z doktorsko disertacijo *Teološka vsebina strahu v eksistencializmu*. Po začetnih zapletih ob imenovanju za honorarnega predavatelja se mu je dokončno odprla pot v akademsko sfero.

Sedemintrideset let je, vse do upokojitve, predaval dogmatično teologijo in v njej iskal in meril božje in človeško, opirajoč se na evangelij in konstitucije 2. vatikanskega koncila in sodobne teologije. Z njimi je v teologiji in Cerkvi meril božje in človeško in odstiral zastrte podobe božjega in človeškega. Vedno bolj, ko je svoje življenje doživel kot potovanje »skozi prostor in čas.« Potovanje, na katerem »rastemo ob spoznanju sebe in okolja v šoli življenja.« Iz te življenjske šole je rasla tudi njegova teologija. Kmalu je začel zapuščati papirnato šolsko teologijo in zavedajoč se, da je resnico in večno Resnico nemogoče spoznati, kajti »ko se nam zazdi, da smo /jo/ našli, /jo/ nemirno iščemo dalje [...]/ čeprav smo potem vedno znova tudi nekako razočarani. Ostaja pa nam tudi upanje in hrepenenje duha, ki ne pozna meja.« Nikoli se iskateljstvu in bogoiskateljstvu ni odpovedal. Zavedal se je, da je pot do resnice in večne Resnice trda, da do nje vodijo na križpotjih različne smeri, poti polne previsov in prepadov. Da pa smo si na tej poti lahko le drug drugemu v oporo, ne oziraje se na takšno in drugačno prepričanje, kajti iskalcem je skupno spoznanje, da niso v posesti resnice, da nihče nima pravice do nje in je nihče ne sme vsiljevati drugim, še manj absolutizirati in iz nje narediti malika. Njena podoba se mu je za trenutek pokazala, ko jo je osvobajal spon časa, kulturnih, političnih in socialnih navlak. In bolj,

ko je Grmič, kot некоč starozavezni preroki, odstiral njeno podobo, manj je bil vseč instituciji moči, časti in oblasti. Njegov pa čedalje bolj paradoksalni Bog bolj Bog brez Boga velikega mistika mojstra Eckeharta, ki ga uteleša Jezus Kristus, sklonjen k tistim, ki niso zgoraj, ampak na robu: ubogi, žalostni, žejni pravice, miroljubni, tisti, ki se zavedajo, da je lahko najvišje načelo, kar ne želiš, da bi drugi storili tebi, tudi ti ne stori njim. Ob tako osvobojeni podobi Boga je lahko bolj svoboden tudi človek, svobodnejši tudi bolj odgovoren do sebe, sočloveka, sveta in tudi do Boga. Zrelejši, da se odgovorno obnaša in ravna po meri svoje vesti, ki mora prežarjati njegove skrite globine njegovih odgovornih odločitev. Takšnemu človeku pa je lahko le dialog tista govorica, ki odpira tisti prostor sporazumevanja, v katerem so presežena vsakršna ideološka nasprotja in se začenjajo prizadevanja za uveljavitev tistih temeljnih humanističnih vrednot, ki so »most, ki najtesneje povezuje ljudi z različnimi pogledi na svet, ljudi, ki različno odgovarjajo na zadnja vprašanja o izvoru in najglobljem bistvu sveta in človeka /.../«, kot pravi v knjigi Resnica iz ljubezni.

Ta most je postala tudi njegova teologija socializma, saj je v socializmu odkrival tiste nastavke družbenega sistema, ki bi lahko postal temelj pravičnejše in humanejše družbe in s to teologijo postal veliko bolj znan zunaj slovenskega prostora kot pa v njem. Teologijo socializma je dograjeval v letih od 1968 do 1980, ko je kot pomožni dr. Maksimiljana Držečnika bil vpet ne samo kot prodekan na teološki fakulteti mariborskega in ravnatelj bogoslovja,

ampak tudi v pastoralno delo v škofiji. Po smrti škofa Držečnika, ko je za dve leti in pol prevzel vodenje škofije, se je po imenovanju dr. Franca Krambergerja umaknil in ostal le še profesor. Kljub temu pa je tudi v teh letih ostal še kako sredi življenja. Pisal je, predaval in nastopal na številnih prireditvah kot iskan govornik.

Za seboj je Grmič pustil izjemno zapuščino. Več kot 1200 razprav, 24 književnih del, številni intervjuji v domačih in tujih časopisih. Pogovori na radiu in televiziji razkrivajo človeka širokih obzorij, vedno pripravljenega odgovarjati tudi na najtežja vprašanja brez ideoloških zameglitev, jasno, preprosto, razumljivo in z izjemnim čutom za pravičnost in poudarkom na etičnosti in moralnosti.

Spomenik, ki ga bomo danes odkrili, naj bo samo še ena od spodbud, da njegova izzivalna osvobajajoča misel, ki kliče po dialogu na vseh ravneh, ne bo ostala mrtva črka na papirju, ampak vedno bolj način miroljubnega sožitja med ljudmi najrazličnejših prepričanj.

Zahvala na koncu velja še posebej g. županu Antonu Slani in občinskim svetnikom, ki se zavedajo, da so prav tolikeri Jurjevčani tisti, ki so daleč zunaj Jurija ponesli njegovo ime in da je med temi tudi njihov Slavko.³

Zapisi:

- Jože Pojbič: Kmalu bodo postavili kip še rojaku Vekoslavu Grmiču, v: Delo, 13. 6. 2008, str. 6.
- Jože Pojbič: Vekoslav Grmič je gradil mostove med ljudmi: občina Sveti Jurij ob Ščavnici je pripravila okroglo mizo o pokojnem rojaku, sledi

³ <https://www.bivsi-predsednik.si>.

odkritje spomenika, V. Delo, 16. 6. 2008, str. 4.

- **Nataša Gider:** Čas je za temeljit študij Grmičevega opusa: Grmičeve teologije je bila izrazito usmerjena v razvijanje socialno pravične družbe, v: Večer, 16. 6. 2008, str. 9.
- **Nataša Gider:** V nedeljo odkritje spomenika Darka Golije, v: Večer, 13. 6. 2008, str. 9.
- **Miha Šoštarič:** V svetem Juriju spomenik dr. Grmiču, v: Večer, 13. 6. 2008, str. 23.
- **Jože Pojbič:** Odkrili spomenik »rdečemu škofu« Vekoslavu Grmiču: včeraj so v središču Svetega Jurija ob Ščavnici pred župnijsko cerkvijo sv. Jurija ob 85. obletnici njegovega rojstva odkrili doprsni kip tukajšnjega rojaka iz Dragotincev, v: Delo 23. 6. 2008, str. 4.
- **Branko Žunec:** Spomenik škofu Vekoslavu Grmiču, v: Večer, 23. 6. 2008, str. 1.
- **Vili Vuk,** Strah pred bronom, v: ZD, 26. 6. 2008, str. 12.
- **Doprsni kip škofu Grmiču,** v: Slovenski tednik, 27. 6. 2008, str. 2.

LETA 2010

Zapis:

- **Jože Pojbič:** Ob obletnici Grmičeve smrti, v: Delo, 22. 3. 2010, str. 4.

LETA 2013

3. junija je potekala ob 90-letnici škofa dr. Vekoslava Grmiča v Glazerjevi dvorani Univerzitetne knjižnice Maribor slavnostna akademija (Grmičevo življenje in delo je predstavil Srečko Reher.). Prireditev je organiziral prof. Marjan Matjašič v imenu Zgodovinskega društva Maribor.

V tem letu je izšel v knjižni obliki izbor Grmičevih misli z naslovom **TVEGANO ISKANJE RESNICE. MISLI VEKOSLAVA GRMIČA** (izbor je pripravil Srečko Reher). Na predstavitvi, ki je potekala 22. 11. 2013 v Kocbekovi dvorani kulturnoupravnega središča Sveti Jurij ob Ščavnici, so sodelovali **zaslužni prof. dr. Vlado Sruck, Tone Petelinšek, Ivan Arzenšek in Srečko Reher.**

Knjiga je izšla tudi v elektronski obliki: **Tvegano iskanje resnice**, e-knjiga, Večerova založba Ruslica, 2013.

2. 11. 2013 je bila v Glazarjevi dvorani UKM predstavitev izbora misli škofa dr. Vekoslava Grmiča **Tvegano iskanje resnice**. Knjigo je predstavil profesor Peter Kovačič Peršin.

V tem letu so izšle naslednje razprave:

- **Peter Kovačič-Peršin:** Teologija Vekoslava Grmiča, v: Tvegano iskanje resnice, Misli Vekoslava Grmiča (Izbral in uredil Srečko Reher), Društvo Znamenje, Petrovče 2013, str. 281–288.
- **Srečko Reher:** Nekaj postaj na življenjski poti Vekoslava Grmiča, v: Tvegano iskanje resnice. Misli Vekoslava Grmiča, Društvo Znamenje, Petrovče, 2013, str. 267–279.
- **Aleš Maver:** Paradoks Vekoslava Grmiča, SHS. Časopis za humanistične in družboslovne študije 2–3 (2013), str. 603–619.

Zapis:

- **Andreja Kaučič:** V spomin škofu Grmiču, v: Večer, 4. 1. 2013, str. 18.

LETA 2014

18. 2. 2014 je potekala predstavitev knjige **TVEGANO ISKANJE RESNICE. MISLI VEKOSLAVA GRMIČA** v Medobčinski

splošni knjižnici v Žalcu. Na predstavitvi so sodelovali **Anton Petelinšek**, mag. **Ivan Arzenšek**, mag. **Janja Kvas** in **Srečko Reher**.

Intervju: 90. obletnica rojstva Vekoslava Grmiča »V SREDIŠČE JE POSTAVIL DIALOG«, intervju je **Srečkom Reherjem** opravila novinarka **Vida Toš**; objavljen je bil v tedniku *Vestnik*, str. 13.

25. 4. 2014 je potekala predstavitev knjige **TVEGANO ISKANJE RESNICE. MISLI VEKOSLAVA GRMIČA** v dvorani Doma krajanov v Galiciji. Po kulturnem programu so knjigo predstavili: **Tone Petelinšek**, mag. **Ivan Arzenšek** in **Srečko Reher**.

Izšla je razprava:

- **Hedžet Tóth**, **Cvetka**, **Vekoslav Grmič o protestantizmu**, v: *Stati inu obstati*, revija za vprašanja protestantizma 10 (2014), 19–20.

Diplomska naloga:

- **Tina Baša**: *Idejni lok ustvarjanja dr. Vekoslava Grmiča*, 35 strani.

LETA 2015

Ob kulturnem prazniku **8. februarja 2015** je bila v Kocbekovi dvorani Kulturnega in upravnega središča Sveti Jurij ob Ščavnici predstavitev **Dokumentarnega filma PRLEŠKE ATENE**. Sodelovali so: **dr. Feliks Bister**, **dr. Lev Kreft**, **Miroslav Slana Miros**, **Akademik Boris Pahor**, **Srečko Reher** (predstavil je življenje in delo škofa dr. Vekoslava Grmiča) in **dr. Miran Puconja**.

21. marca 2015 je bila v Kocbekovi dvorani Kulturnega in upravnega središča Sveti Jurij ob Ščavnici – **OB 10-LETNICI SMRTI ČASTNEGA OBČANA OBČINE SVETI JURIJ OB ŠČAVNICI DR.**

VEKOSLAVA GRMIČA – z naslednjim programom:

- položitev cvetja pred kip dr. Vekoslava Grmiča na trgu Videm,
- pozdravni nagovor – **Miroslav Petrovič**, župan občine Sveti Jurij ob Ščavnici,
- predstavitev življenja in dela – **Srečko Reher** in **Peter Kovačič Peršin**,
- kulturni program,
- ogled filma **Slavkova pot** – režiser **Bojan Labovič**, produkcija **Studio Legen**.

Izšli sta razpravi:

- **Peter Kovačič Peršin**: *Grmičev pogled na ateizem*, v: *Ateistični zbornik 2013–2014*, ZAS, Maribor, 2015, str. 69–72.
- **Srečko Reher**: *Ob 90-letnici teologa in humanista škofa Vekoslava Grmiča*, v: *Ateistični zbornik 2013–2014*, ZAS, Maribor, 2015, str. 82–109.

Zapisi:

- **Zlatka Rašid**: *Ustrezni odgovori na vesplošno krizo: ob deseti obletnici smrti škofa dr. Vekoslava Grmiča spominska akademija*, v: *Večer*, 9. 6. 2015, str. 18.

LETA 2016

Odkritje spominske plošče dr. Vekoslavu Grmiču. Prireditelj je potekala 4. junija 2016 na Grmičevem domu v Dragotincih z naslednjim programom:

- »**Položitev venca pred njegov spomenik**, na trgu Videm.
- Pozdravni nagovor: **Miroslav Petrovič**, župan Občine Sveti Jurij ob Ščavnici.
- Slavnostni govor: **prof. Srečko Reher**.
- Blagoslov plošče: **g. Boštjan Ošlaj**, farni župnik.

- **Kulturni program: Godba na pihala Sv. Jurij ob Ščavnici. Recital.. Ljudske pevke Sv. Jurij ob Ščavnici.**«

Izšle so razprave:

- **Srečko Reher:** Deseta obletnica smrti škofa Vekoslava Grmiča (Spominski zapis), v: *Evangelikičanski koledar* 65 (2016), Murska Sobota 1916, str. 158–162.
- **Franci Pivec:** Vekoslav Grmič za življenje brez strahu, *ČZN* 87 (2016) 4, str. 85–95.
- **Marjan Žnidarič:** Škof Grmič in NOB: odnos katoliškega škofa in teologa do slovenskega osvobodilnega boja v letih 1941–1945, v: *Časopis za zgodovino in narodopisje*, 52 (2016) 4, str. 97–107.

Diplomsko seminarsko delo:

- **Lili Krapše:** Vera, upanje in dialog v teoloških spisih Vekoslava Grmiča, Maribor, 34. str.

Zapis:

- O vlogi škofa Grmiča, v: *Večer*, 8. 4. 2016, str. 18.

LETA 2018

4. junij 2018 je potekala v Glazerjevi dvorani UKM »akademiji ob 95-letnici rojstva velikega Slovenca in človekoljuba škofa dr. Vekoslava Grmiča« (govornik **Srečko Reher**). Prireditelj je organiziral **prof. Marjan Matjašič** v imenu Zgodovinskega društva Maribor.

Izšla je razprava:

- **Avguštin Lah,** Teologija v dialogu s človekom, ki mu služi, *Edinost in dialog* (2018), str. 163–175;

LETA 2019

Izšla je razprava:

- **Aleš Maver,** Leto 1968 v Cerkvi v Sloveniji in Vekoslav Grmič, *Edinost in dialog*, 74 (2019) 1, str. 83–101.

LETA 2020

Izšla je razprava:

- **Srečko Reher:** Uresničevalec vatičanske »vzhodne politike« papeža Pavla VI. (Spominski zapis ob petnajsti obletnici smrti škofa in humanista dr. Vekoslava Grmiča), *ČZN* 91 (2020) 2–3, str. 127–185.

LETA 2021

Izšla je razprava:

- **Franika Krajnc-Vrečko:** Vekoslav Grmič (1923–2005) o Luthrovi teologiji, v: *Stati in obstati* 17 (2021), str. 355–382.

LETA 2022

je izšel zbornik ob 15-obletnici smrti Vekoslava Grmiča z naslovom **Vekoslav Grmič, škof pričevalec**, za katerega so besedila prispevali: **prof. dr. C. Hedžet Toth**, **P. Kovačič Peršin** in **S. Reher**. Zbornik je izdal Kulturni center, Maribor 2022, 223 strani; dodani pa sta še recenziji **prof. dr. Ivana Rojnika** in **mag. Janka Bohaka**.

14. 11. 2022 je bila predstavitev zbornika **Vekoslav Grmič, škof pričevalec**, v Univerzitetni knjižnici Maribor (predstavil ga je **Srečko Reher**). Prireditelj je organiziral višji kustos Muzeja narodne osvoboditve profesor **Marjan Matjašič** v imenu Zgodovinskega društva Maribor.

Zapisi:

- **Marjan Toš:** Vekoslav Grmič – škof pričevalec, v: *Časopis za zgodovi-*

no in narodopisje, 93 (2022) 4, str. 131–134.

LETA 2023 – GRMIČEVO LETO

12. 1. 2023 je bila predstavitev zbornika Vekoslav Grmič, škof pričevalec v Občinski knjižnici Žalec. Zbornik je predstavil Srečko Reher.

18. 1. 2023 je Občinski svet občine Sveti Jurij ob Ščavnici je na 2. redni seji soglasno potrdil predlog župana občine Andreja Vrzela, da se leto 2023 razglasi za Grmičevo leto. Pobudo je na župana in občinski svet naslovilo Kulturno društvo za zaščito naravne in kulturne dediščine Sveti Jurij ob Ščavnici (O prireditvah v Občini Sveti Jurij ob Ščavnici je več zapisanega v razdelku Zapisi – Notes).

2. februarja 2023 je g. župan Andrej Vrzel uradno razglasil Grmičevo leto v skladu s sklepom, ki ga je sprejel občinski svet občine Sveti Jurij ob Ščavnici ob 100-letnici rojstva rojaka dr. Vekoslava Grmiča. Ob tej priložnosti je bila tiskovna konferenca, na kateri so sodelovali župan Andrej Vrzel, predsednik Kulturnega društva za zaščito naravne in kulturne dediščine Franc Čuš in Srečko Reher.

5. junija 2023 smo počastili v Glazerjevi dvorani Univerzitetne knjižnice Maribor 100-letnico rojstva škofa

Vekoslava Grmiča in častnega občana mesta Maribor s spominsko akademijo. Slovesnost je potekala na temo »100-letnica rojstva velikega Slovenca in človekoljuba škofa dr. VEKOSLAVA GRMIČA« (4. junij 1923–4. junij 2023). Vanjo nas uvedel »nagrajenec Borštnikovega prstana, umetnik Peter Boštjančič; z nagovorom o škofu dr. Vekoslavu Grmiču je nanj spomnil njegov prijatelj profesor Srečko Reher«. V nadaljevanju programa smo si ogledali dokumentarni film »Slavkova pot«. Akademijo je pripravil višji kustos Muzeja narodne osvoboditve Maribor profesor Marjan Matjašič.

6. 6. 2023 Vekoslav Grmič, Quid est veritas?, Razstavni katalog in povzete referatov s strokovnega posveta ob stoletnici rojstva mariborskega rojstva pomožnega škofa dr. Vekoslava Grmiča (1923–2005).⁴

Zapisi:

- Melita Forstnerič-Hajnšek: Dediščina rdečega škofa: grmičevski duh štajerske duhovščine, v: Večer 9. 6. 2023, str. 6.
- Slavko Vizovišek: Naš častni občan, v: Večer, 10. 6. 2023, str. 28.

Srečko Reher

⁴ (<https://www.teof.uni-lj.si/vabljeni-na-razstavo-in-strokovni-posvet-grmic-karlin>).